

2021

**STAATSBLAD
VAN DE
REPUBLIEK SURINAME**

No. 100

BESCHIKKING van de Minister van Binnenlandse Zaken van 30 juli 2021, houdende bekendmaking in het Staatsblad van de Republiek Suriname van de beslissing van het Constitutioneel Hof d.d. 22 juli 2021.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,

Gelezen: het schrijven van de Voorzitter van het Constitutioneel Hof d.d. 27 juli 2021 kenmerk: Chof/020/21.

GELET OP:

1. het Besluit Taakomschrijving Departementen 1991 (S.B. 1991 no. 58 geldende tekst S.B. 2010 no. 174, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2020 no. 191);
2. artikel 30 lid 3 van de Wet Constitutioneel Hof (S.B. 2019 no. 118).

HEEFT BESLOTEN:

Bekend te maken in het Staatsblad van de Republiek Suriname, een afschrift van de beslissing van het Constitutioneel Hof d.d. 22 juli 2021, inzake de toetsing van de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68).

Paramaribo, de 30ste juli 2021

BRONTO S.G. SOMOHARDJO

Uitgegeven te Paramaribo, de 30ste juli 2021
De Minister van Binnenlandse Zaken,

BRONTO S.G. SOMOHARDJO

INSTANTIE: **CONSTITUTIONNEEL HOF van de
REPUBLIEK SURINAME
CONSTITUTIONAL COURT OF THE
REPUBLIC OF SURINAME**

ZAAKNUMMER: **CH-01**

DATUM BESLISSING: **22 Juli 2021**

PUBLICATIEDATUM: **30 Juli 2021**

RECHTSGEBIED: **Staatsrecht/Internationaal Recht/Strafrecht**

BETREFT: **Toetsing ex. artikel 144 Grondwet jo.
artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof, van
de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49),
houdende wijziging van de Amnestiewet
1989 (S.B. 1992 no. 68) op verenigbaarheid
met de Grondwet, het Amerikaans Verdrag
voor de Rechten van de Mens (AVRM) en
het Internationaal Verdrag inzake Burger en
Politieke Rechten (IVBPR).**

1. ALGEMENE INLEIDING CONSTITUTIONNEEL HOF

1.1 Instelling Constitutioneel Hof

Het Constitutioneel Hof, hierna te noemen het Hof, is een grondwettelijk toetsingsorgaan. In artikel 144 Grondwet is de instelling van het Hof als een onafhankelijk staatsrechtelijk toetsingsorgaan verankerd, waarin eveneens de hoofdzaken omtrent de samenstelling en de taken en bevoegdheden zijn vastgelegd. In de wet van 4 oktober 2019, ter uitvoering van artikel 144 lid 4 Grondwet (S.B. 2019 no. 118) (Wet Constitutioneel Hof), vindt nadere uitwerking plaats met betrekking tot deze onderwerpen, alsmede de rechtsgevolgen van de beslissingen van het Hof. Daarbij is eveneens benadrukt het rechtskarakter van het Hof als een onafhankelijk staatsrechtelijk toetsingsorgaan, dat zich als zodanig noch met wetgeving, noch met rechtspraak inlaat¹, waarbij mede gelet op de toetsingsbevoegdheid en de rechtsgevolgen van de uitoefening daarvan, het aldus een zodanige positie inneemt, dat het noch tot de wetgevende, noch tot de rechterlijke macht behoort.² Het voorgaande benadrukt de positie van het Hof niet alleen ten opzichte van de wetgever maar ook ten opzichte van de rechterlijke macht. Het Hof zal dan ook, gelet op het voorgaande, in de uitoefening van zijn toetsingsbevoegdheid de in de Grondwet en Wet Constitutioneel Hof gegeven constitutionele begrenzingsen steeds voor ogen houden, zonder aan zijn constitutioneel gegeven taakstelling tekort te doen.

¹ MvT Wet Constitutioneel Hof, p. 25: Zie ook Mvt wijziging Grondwet t.a.v. artikel 144 (S.B. 1992 no 38, p.23).

² MvT Wet Constitutioneel Hof, p.20

1.2 Taakstelling Constitutioneel Hof

Ingevolge artikel 144 Grondwet heeft het Hof tot taak (a) het toetsen van de inhoud van wetten of gedeelten daarvan aan de Grondwet en aan van toepassing zijnde overeenkomsten met andere mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties en (b) het beoordelen van de verenigbaarheid van besluiten van overheidsorganen met één of meer van de in hoofdstuk V van de Grondwet genoemde grondrechten. Het voorgeaande houdt in dat de taakstelling van het Hof zich uitstrekt tot toetsing van wetten in formele zin en bestuursbesluiten die ingevolge haar inwerkingtredingsbepaling reeds in werking zijn getreden. Met de constitutionele toetsing door het Constitutioneel Hof, hangt samen de vaststelling door het Constitutioneel Hof van de strijdigheid van de wet of gedeelten daarvan of het bestuursbesluit met de Grondwet of met ieder verbindende bepaling(en) van een Verdrag en het gevolg, namelijk de onverbindendheid van de regeling, zulks ingevolge artikel 144 lid 3 Grondwet.³

Het Hof heeft de bevoegdheid wetten in formele zin in beginsel aan de gehele Grondwet te toetsen. In beginsel, omdat toetsing aan een grondwetsbepaling alleen mogelijk is indien de bepaling zich voor toetsing leent. Daarbij is het van belang dat de bepalingen van de Grondwet waaraan zal worden getoetst zodanig – wat de bewoordingen, doel, context en strekking betreft - duidelijk moeten zijn geformuleerd, dat deze bepalingen als een concrete en hanteerbare maatstaf in het licht van de constitutionele toetsing voor het Hof kunnen fungeren. Ten aanzien van de klassieke grondrechten in hoofdstuk V van de Grondwet kan in ieder geval in het algemeen ervan worden uitgegaan dat deze bepalingen zich voor toetsing door het Hof lenen. Zo ook de toetsing van het Hof aan verdragsbepalingen, voor zover deze bepalingen iedere burgers verbindende bepalingen betreffen (*self-executing*).⁴

³ MvT Grondwet van 1992, p.24-25.

⁴ MvT Wet Constitutioneel Hof, p.18-19

Bij deze toetsingsvorm door het Hof gaat het niet om concrete belangen van personen, maar om de abstracte vraag naar strijdigheid van een wet of gedeelten daarvan met één of meer bepalingen van de Grondwet of een volkenrechtelijke overeenkomst. Ten aanzien van de beoordeling van de verenigbaarheid van besluiten van overheidsorganen (bestuursbesluiten) met één of meer van de in Hoofdstuk V van de Grondwet genoemde grondrechten (art. 144 lid 2 sub b) is het uitgangspunt van het Hof dat het voorgaande een concrete normtoetsing betreft. Het betreft namelijk belangen van personen die zich door een overheidsbesluit in de beleving van één of meer van de persoonlijke grondrechten aangetast voelen. Zo kan bij deze toetsing het verzoek door iedere belanghebbende worden gedaan wiens belangen daadwerkelijk worden aangetast.⁵

1.3 Rechtsmacht en uitgangspunten

De toetsingsbevoegdheid van het Hof wordt geactiveerd door een verzoek van een verzoekgerechtigde. Hierbij is van het beginsel van lijdelijkheid van het Hof uitgegaan.⁶ Gegeven dit uitgangspunt zou het niet aan het Hof zijn gelegen, buiten de door de verzoekgerechtigde geformuleerde gronden om, uit eigen beweging (ambtshalve) te oordelen over de vraag of en in hoeverre ook bepalingen welke betrekking hebben op andere onderdelen in die wet (in)constitutioneel dan wel verdragsconform zijn.⁷ Echter, artikel 144 Grondwet jo. artikel 19 Wet Constitutioneel Hof, biedt het Hof wel ruimte om het verzoek ambtshalve uit te breiden. Het Hof heeft ingevolge artikel 19 Wet Constitutioneel Hof de bevoegdheid de gronden waarop het verzoek tot toetsing is gebaseerd aan te vullen.⁸ Uiteraard zal aanvulling als hiervoor bedoeld door het Hof moeten zijn ingegeven door de noodzaak van de in verband met de toetsing vereiste volledigheid van de gronden. Eveneens spreekt artikel 144 Grondwet van de verenigbaarheid van een wet met de Grondwet, hetgeen naar de mening van het Hof zich zou mogen uitstrekken tot de gehele wet, of de Grondwet.

⁵ Artikel 13 Wet Constitutioneel Hof.

⁶ MvT Wet Constitutioneel Hof, p.28

⁷ MvT Wet Constitutioneel Hof, p.28

⁸ Artikel 19 lid 2 Wet Constitutioneel Hof.

2. VERLOOP PROCEDURE

- (1) Indiening van een verzoekschrift gedateerd 22 mei 2020, zulks overeenkomstig het bepaalde in artikel 144 Grondwet jo. artikel 12 lid 4a Wet Constitutioneel Hof (S.B. 2019 no. 118) door zeven (7) leden van De Nationale Assemblée, te weten:
- a. Abdoel, Mohamed Amzad
 - b. Cotino, Roselli L.
 - c. Wangsabesari, Oesman
 - d. Vreedzaam, Jennifer Maureen
 - e. Ilahibaks, Ruchsana Hazra Isfahani
 - f. Warsodikromo, Jenny
 - g. Sumter, Danielle N.
- (2) Het ingediende verzoekschrift voldoet aan de ingevolge artikel 15 Wet Constitutioneel Hof gestelde vereisten. Het Hof acht verzoekers ontvankelijk in hun verzoek en neemt het verzoek in behandeling.
- (3) Door het Hof zijn deskundigen gehoord die met betrekking tot het onderhavige, hun zienswijze hebben gegeven.
- (4) Het Hof heeft hieromtrent het onderhavige beraadslaagd, doch heeft vanwege de complexiteit van de materie en andere organisatorische omstandigheden niet binnen de gestelde termijn van artikel 23 lid 1 Wet Constitutioneel Hof een beslissing hieromtrent kunnen nemen. Aangezien in onderhavige situatie sprake is van een bijzonder geval conform artikel 23 lid 2 Wet Constitutioneel Hof, is van de termijn van artikel 23 lid 1 Wet Constitutioneel Hof afgeweken en besluit het Hof op donderdag 22 juli 2021.

3. HET VERZOEK

(1) Bij verzoekschrift van d.d. 22 mei 2020, hebben zeven (7) leden van De Nationale Assemblée ex. artikel 12 lid 4 sub a van de Wet Constitutioneel Hof het verzoek ingediend bij het Hof om de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68) te toetsen aan respectievelijk de Grondwet van de Republiek Suriname, het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke rechten (IVBPR)⁹ en het Amerikaans Verdrag inzake de Rechten van de Mens (AVRM)¹⁰.

De verzoekers geven aan dat ten aanzien van voornoemde wet er een *“constitutioneel vraagstuk is ontstaan betreffende de strijdigheid van voornoemde wet aan de Grondwet van de Republiek Suriname en/of enige volkenrechtelijke overeenkomst.”*

Verzoekers doen een formeel verzoek aan het Constitutioneel Hof om ter oplossing van dit vraagstuk tot toetsing over te gaan van voormelde Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49) aan de Grondwet van de Republiek Suriname, het IVBPR en het AVRM.

(2) Blijkens het verzoekschrift wordt gevraagd de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), te toetsen aan de artikelen 8, 10, 14 en 131 Grondwet van de Republiek Suriname. Eveneens is gevraagd om toetsing van voornoemde wet aan de artikelen 2 en 14 van het IVBPR en de artikelen 1, 8 en 25 AVRM.

⁹ International Covenant on Civil and Political Rights / Internationaal Verdrag Burger en Politieke Rechten: Suriname heeft dit geratificeerd op 28 december 1976.

¹⁰ American Convention on Human Rights/ Amerikaans Verdrag Inzake de Rechten van de Mens: Suriname heeft dit Verdrag geratificeerd op 12 november 1987.

(3) Op grond van het verzoek van de verzoekers zal het Hof de volgende rechtsvragen beantwoorden:

- in hoeverre is de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), verenigbaar met de artikelen 8, 10, 14 en 131 lid 3 Grondwet;
- in hoeverre is de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), verenigbaar met de artikelen 2 en 14 van het Internationaal Verdrag inzake Burger en Politieke Rechten (IVBPR);
- in hoeverre is de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), verenigbaar met de artikelen 1, 8 en 25 van het Amerikaans Verdrag inzake de Rechten van de Mens (AVRM).

4. BEVOEGDHEID VAN HET CONSTITUTIONEEL HOF EN ONTVANKELIJKHEID VAN HET VERZOEK

(1) Het Hof acht zich overeenkomstig het bepaalde in artikel 144 lid 2 Grondwet c.q. artikel 12 leden 1 en 4 Wet Constitutioneel Hof bevoegd om tot toetsing over te gaan van de onderhavige Amnestiewet, zoals door verzoekers gevraagd en stelt het Hof de ontvankelijkheid van de verzoekers vast.

(2) Ten aanzien van de bevoegdheid van het Hof bepaalt artikel 144 lid 2 Grondwet juncto artikel 12 lid 1 Wet Constitutioneel Hof dat het Hof de inhoud van een wet of een gedeelte daarvan toetst aan de Grondwet en aan van toepassing zijnde (ieder verbindende bepalingen van) overeenkomsten met andere mogendheden en met volkenrechtelijke organisaties.

De Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), die het onderwerp is van de aan het Hof door verzoekers gevraagde toetsing, is een wet in formele zin en is eveneens reeds op 6 april 2012 in werking getreden. Hiermee voldoet het voorgaande aan de kwalificatie van de wetten als bedoeld in artikel 144 lid 2 Grondwet en daarmee is eveneens de bevoegdheid tot toetsing door het Hof komen vast te staan.¹¹

(3) De verzoekers zijn op de dag van indiening van het verzoek leden van De Nationale Assemblee en behoren ingevolge artikel 12 lid 4 sub a Wet Constitutioneel Hof tot de daarin genoemde verzoekgerechtigden. Daar in het verzoekschrift eveneens de bepalingen van de Grondwet en volkenrechtelijke overeenkomsten zijn vermeld, waaraan voornoemde Amnestiewet onder meer getoetst dient te worden en aan de overige ingevolge artikel 15 Wet Constitutioneel Hof gestelde vereisten, kan het verzoek derhalve worden ontvangen.

5. INHOUDELIJKE OVERWEGINGEN MET BETREKKING TOT DE AMNESTIEWET 1989 (S.B. 1992 NO. 68) EN DE WET VAN 5 APRIL 2012 (S.B. 2012 NO. 49), HOUDENDE WIJZIGING VAN DE AMNESTIEWET 1989

In de volgende paragrafen komen achtereenvolgens aan de orde de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68) en de wijziging hiervan bij Wet van 5 april 2012 houdende het verlenen van amnestie aan personen die te rekenen van 1 januari 1985 tot het tijdstip van de inwerkingtreding van deze wet, bepaalde hierin omschreven strafbare feiten hebben begaan ("Amnestiewet 1989") (S.B. 1992 no. 68).

¹¹ MvT Wet Constitutioneel Hof, p.18

5.1 De Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68)

- 1) De Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68) verleent amnestie aan degenen die strafbare feiten hebben gepleegd in de periode vanaf 1 januari 1985 tot en met 20 augustus 1992, zijnde de dag van inwerkingtreding van de vermelde wet. Het betreft strafbare feiten gepleegd in de periode waarin het binnenlands conflict in Suriname zich heeft gemanifesteerd.¹²
- 2) Artikel 1 lid 1 onder a, b, c, en d van de Amnestiewet 1989 verleent amnestie aan degenen die in genoemde periode strafbare feiten hebben gepleegd die gecategoriseerd kunnen worden in:
 - a. misdrijven tegen de veiligheid van de Staat (art. 128, 129, 130, 131, 132a, 133, 134, 135, 135a Wetboek van Strafrecht);
 - b. misdrijven tegen de openbare orde (art. 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 175bis, 183 en 184 Wetboek van Strafrecht);
 - c. strafbare feiten begaan in verband met of in samenhang met of ter voorbereiding en/of het uitvoeren van één of meerdere bovenstaande strafbare feiten; en
 - d. strafbare feiten begaan ter voorkoming, het tegengaan of ter bestrijding van alle onder a, b en c voornoemde strafbare feiten.
- 3) De Amnestiewet 1989 sluit de toepassing van amnestie uit in artikel 2, voorzover de genoemde misdrijven eveneens gekwalificeerd worden als misdrijven tegen de menselijkheid, oorlogsmisdrijven en genocide welke betekenis aan gegeven dient te worden overeenkomstig het internationaal recht.

¹² MvT Amnestiewet van 1989, p.5.

- 4) De Amnestiewet 1989 verbindt aan de amnestieverlening ten aanzien van de gepleegde strafbare feiten de volgende gevolgen (artikel 3):
- a. bij een veroordeling tot straf vervalt de tenuitvoerlegging van de straf door de Staat en in geval betrokkene in detentie is, vindt de onmiddellijke invrijheidstelling plaats;
 - b. de bevoegdheid tot strafvordering vervalt, indien de zaak reeds ter terechtzitting aanhangig is of tegen de verdachte een voorbereidend onderzoek is ingesteld of indien tegen de verdachte nog geen voorbereidend onderzoek is ingesteld. In het laatste geval volgt de onmiddellijke invrijheidstelling indien betrokkene in detentie is.

Kortom, ingevolge de Amnestiewet 1989 doet de amnestieverlening elke strafoplegging, strafvervolgning en strafrechtelijk onderzoek ten aanzien van degenen die bedoelde strafbare feiten, zoals hierboven bedoeld in punt 2) hebben gepleegd of daarvan worden verdacht, vervallen.

- 5) In de Amnestiewet 1989 is ten aanzien van het doel van de wet verwezen naar verschillende specifieke voorbeelden van amnestieverlening in de wereld, in het bijzonder naar voorbeelden met betrekking tot amnestieverlening in Latijns-Amerika, die onder andere tot doel hebben gehad het vergemakkelijken van de overgang van een autocratisch naar een democratisch stelsel en het bewerkstelligen van een nationale verzoening tussen aanhangers van het militair regime en de voorstanders van de wederinvoering van een democratisch bewind, het tot een eind brengen van de activiteiten van een groep of groepen van opstandelingen en op hun integratie in de

samenleving.¹³ In het verlengde hiervan, lag aan de amnestieverlening ingevolge de Amnestiewet 1989 in Suriname ten grondslag dat een eind zou komen aan de activiteiten van een groep of groepen van opstandelingen die in het binnenland – voornamelijk in Oost-Suriname dicht bij de Frans-Guyanese grens opereerden, om hen eveneens te overreden een eind te maken aan de acties en om daarna tezamen met de bewoners van het binnenland te werken aan de opbouw en de ontwikkeling van deze landgenoten.¹⁴ Het voorgaande houdt in dat de Amnestiewet van 1989 tot doel had mede tot basis te dienen van het scheppen van vertrouwen bij alle partijen in het proces van beëindiging van de binnenlandse strijd, waarbij over en weer (van de zijde van het leger en opstandelingen) vele doden zijn gevallen, de integratie van de daarbij betrokken opstandelingen in de samenleving en de wederopbouw van de betrokken gebieden.¹⁵

5.2 De Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), zijnde wijziging van de Amnestiewet 1989

- 1) In de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989, zijn ten aanzien van de in de Amnestiewet 1992 opgenomen bepalingen fundamentele aanpassingen gepleegd, te weten:
 - a) de periode waarin ten aanzien van strafbare feiten¹⁶ amnestie kan worden verleend, is gewijzigd van 1 januari 1985 tot 20 augustus 1992 naar 1 april 1980 tot 20 augustus 1992;

¹³ MvT Amnestiewet 1989, p.4-5.

¹⁴ MvT Amnestiewet 1989, p. 4.

¹⁵ Op pagina 5 van de memorie van toelichting van de Amnestiewet wordt eveneens de gevolgen van de binnenlandse strijd voor met name de binnenlandbewoners die in het algemeen reeds een achterstandspositie in de Surinaamse samenleving innemen benadrukt.

¹⁶ Artikel 1 lid 1 onder a, b, c en d Amnestiewet 1989 (S.B.1992 no. 68).

- b) de strafbare feiten¹⁷ waarop de amnestieverlening van toepassing is, worden uitgebreid met:
- i. strafbare feiten in het kader van de verdediging van de Staat en/of omverwerping van het wettig gezag;
 - ii. strafbare feiten in het kader van het conflict in het binnenland en de gebeurtenissen in december 1982;
 - iii. strafbare feiten als bedoeld in de artikelen 347, 348, 349 c.q. artikel 72 lid 2 en artikel 360 e.v. van het Wetboek van Strafrecht gepleegd op 7, 8 en/of 9 december 1982 (misdrijven tegen het leven gericht).
- 2) Onmiddellijk na afkondiging van voormelde wet zou bij wet een Waarheids- en Verzoeningscommissie worden ingesteld voor onderzoek en waarheidsvinding van mensenrechtenschendingen in de periode 1980 – 1985, waaronder de gebeurtenissen op 8 december 1982.¹⁸ Het Hof is van oordeel dat aan de instelling van een Waarheids- en Verzoeningscommissie nooit invulling is gegeven.
- 3) Als rechtvaardiging voor de wijzigingen van de Amnestiewet bij de wet van 5 april 2012 is aangegeven dat de jaren 80 onderdeel zijn van de periode van de geschiedenis van het volk van Suriname waarin ingrijpende staatkundige, bestuurlijke, sociaaleconomische en sociaal-culturele gebeurtenissen hebben plaatsgevonden. Voorts is aangegeven dat in bovengenoemd tijdvak zowel nationale als internationale krachten hun invloed hebben gehad die geleid hebben tot uiteenlopende gebeurtenissen in Suriname. In het kader van de vrede, nationale eenheid en ontwikkeling van de Republiek Suriname is de Amnestiewet selectief geweest nu het slechts een deel van de

¹⁷ Artikel 1 lid 1 onder a, b, c en d Amnestiewet 1989 (S.B.1992 no. 68).

¹⁸ Artikel 4 Amnestiewet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49).

jaren 80 bestrijkt. Het voorgaande impliceert volgens de Memorie van Toelichting dat de wetgever bij het tot stand brengen van de Amnestiewet 1989 geen rekening heeft gehouden met de gebeurtenissen in de periode 1980 – 1985 die eveneens onderdeel zijn van bedoelde veranderingsprocessen.¹⁹

6. TOETSING VAN DE WET VAN 5 APRIL 2012 (S.B. 2012 no. 49), HOUDENDE WIJZIGING VAN DE AMNESTIEWET 1989 (S.B. 1992 NO. 68) AAN DE GRONDWET, HET IVBPR EN AVRМ

6.1 Overwegingen bij de toetsing

Het Hof acht het van belang om bij de toetsing van de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), aan de Grondwet, het IVBPR en AVRМ eveneens het volgende mee in overweging te nemen:

- 1) Gelet op de inhoud van de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), in relatie tot de overige (niet gewijzigde) bepalingen van de Amnestiewet 1989, kan voornoemde wijziging van de Amnestiewet niet zelfstandig aan de toetsing worden onderworpen. De wijziging van de Amnestiewet 1989 waarvan de bepalingen een geïntegreerd onderdeel van de Amnestiewet 1989 uitmaken, zal in haar geheel met de overige (niet gewijzigde) bepalingen van de Amnestiewet 1989 – althans in het bijzonder de bepalingen met betrekking tot de rechtsgevolgen van de amnestieverlening - aan de toetsing worden onderworpen.

¹⁹ MvT Amnestiewet van 5 april 2012.

2) Aard van de amnestie

Amnestie kan worden omschreven als een algemene verklaring (wet) krachtens welke opgeheven worden alle strafrechtelijke gevolgen van een zeker delict of een zekere groep van delicten ten behoeve van allen, veroordeelden en nog niet veroordeelden, vervolgd en nog niet vervolgd, bekenden en onbekenden.²⁰ Een eveneens brede omschrijving wordt aan het begrip amnestie gegeven, als:

*“an extraordinary legal measure whose primary function is to remove the prospect and consequences of criminal liability for designated individuals or classes of persons in respect of designated types of offenses irrespective of whether the persons concerned have been tried for such offenses in a court of law”.*²¹

Deze brede omschrijving impliceert dat amnestie een buitengewone juridische maatregel is, waarvan de voornaamste functie het wegnemen van het vooruitzicht en de gevolgen van strafrechtelijke aansprakelijkheid voor aangewezen personen of groepen van personen met betrekking tot aangewezen soorten strafbare feiten is, ongeacht of de betrokkenen voor die aangewezen strafbare feiten zijn berecht. Voorts kan Amnestie worden aangemerkt als een ontbindende voorwaarde van het recht tot straffen, een omstandigheid die een reeds bestaand recht opheft of doet vervallen.²² Amnestieverlening leidt namelijk tot straffeloosheid en het vermijden van verantwoordelijkheid. De Verenigde Naties heeft een duidelijk standpunt ingenomen over amnestieverlening. In resolutie 1647 stelt zij ten aanzien hiervan dat:

*“ending impunity is essential if a society in conflict or recovering from conflict is to come to terms with past abuses committed against civilians affected by armed conflict and to prevent future such abuses”.*²³

²⁰ Hazewinkel-Suringa, Inleiding tot de studie van het Nederlands strafrecht, voortgezet door mr. J. R Emmelink, 12^e druk Alphen aan de Rijn, 1991, p. 835.

²¹ Freeman, Mark. *Necessary evils: amnesties and the search for justice*. Cambridge University Press, 2009.

²² Hamel G.A. bewerkt door Dijck J. V., Inleiding tot de studie van het Nederlandsche Strafrecht, Drukker/uitgever: De Erven F. Bohn Belifante jaar uitgave 1927, p. 367.

²³ United Nations Security Council, 2006, resolutie 1647.

De Verenigde Naties geeft hiermee aan dat vervolging en dus het brengen van rechtvaardigheid, essentieel zijn voor de opbouw van een naoorlogse maatschappij.

Het Hof neemt mee in zijn overweging, dat het verlenen van amnestie in oude Grondwetten van Nederland steeds is toegestaan. De amnestie werd toen bij of krachtens wet verleend. Zo werd amnestie verleend in de jaren 1798, 1801 en 1802 voor misdaden “uit verschil in staatkundige gevoelens voortgekomen”. Na de oorlog is in Nederlands-Indië voor politieke delicten eveneens amnestie verleend.²⁴ Buitenlandse politiek-maatschappelijke overwegingen hebben veelal te maken met het beëindigen van een oorlog en de wens om militairen die in de strijd bepaalde misdrijven hebben gepleegd te vrijwaren van strafvervolging. Vermelde amnestie-ordonnantie van 3 november 1949 is hier een voorbeeld van.²⁵

Het Hof overweegt dat amnestie eveneens een omstreden begrip is, vooral vanuit de internationale rechtsorde, nu zij vanuit verschillende uitgangspunten kan worden gebruikt, namelijk: vrede of juist rechtvaardigheid. Aan de ene kant wordt uitgegaan dat het verlenen van amnestie afdoet aan rechtvaardigheid, anderzijds kan amnestie worden gebruikt om vijandige partijen in een conflict bij elkaar te brengen en om het vredesproces aan te sporen of te versnellen. Het kan als aanmoediging fungeren om de wapens neer te leggen, in ruil voor het uitblijven van rechtsvervolging voor de gepleegde criminele daden tijdens het conflict.

²⁴ Zie ook de ter markering van de beëindiging van het conflict met Indonesië gegeven amnestie verklaring van 3 november 1949, Stb. Indon.325.

²⁵ Nederlands Juristenblad 25 februari 1993 aflevering 8. *De Amnestiewet 1989 in Suriname in het kader van de mensenrechten*, Mr. drs. E.K. Marshall.

In de zaak *Almonacid-Arellano et al vs. Chili*²⁶ overwoog het Inter-Amerikaans Hof dat de Verenigde Naties consequent oordeelt dat amnestie niet kan worden verleend ten aanzien van internationale strafbare feiten zoals mensenrechtenschendingen, of schending van mensenrechtenverdragen.

3) De bevoegdheid van de wetgever in verhouding tot artikel 131 Grondwet.

Het juridisch karakter van de Grondwet is normerend van aard. Grondwetten kunnen richtlijnen geven ter realisering van diverse doeleinden, zoals het politiek beleid, programma van ontwikkeling en stellen daarbij normen vast. Grondwetten zijn in beginsel dan ook juridisch-politieke documenten.²⁷

Volgens de daarin geregelde procedures kunnen opvattingen over het algemeen belang worden omgezet in algemeen geldende rechtsnormen, mits dit geschiedt met in achtname van kaders die minderheden en fundamentele vrijheden beschermen.²⁸ Amnestie is een principieel politiek-maatschappelijke kwestie. De beleidsmakers, in casu de wetgever, zullen inzichten moeten hebben in de maatregelen waarmee partijen genoeg zullen nemen om een einde aan de strijd te maken. Daarnaast zullen de beleidsmakers rekening moeten houden met de gevoelens van het volk en de inzichten van relevante organisaties terzake.²⁹ Dat het primaat van de amnestieverlening bij de formele wetgever ligt, vindt zijn grondslag in artikel 72 Grondwet. Ingevolge artikel 72 onder g Grondwet kan amnestie slechts bij wet worden verleend.

²⁶ Inter-American Court of Human Rights, *case Almonacid- Arellano et al v. Chile*, Judgment of sept. 26, 2206

²⁷ G.F.M. van der Tang, H.Th.J.F. van Maarseveen "Over het verschijnsel grondwet. verslag van een onderzoek Nederlands, Erasmus Universiteit Rotterdam, 1973.

²⁸ N.M.C.P. Jägers & J.P. Loof, Commentaar op artikel 1 van de Grondwet, in: E.M.H. Hirsch Ballin en G. Leenknecht (red.), Artikelsgewijs commentaar op de Grondwet, webeditie 2021 (www.Nederlandrechtsstaat.nl).

²⁹ Nederlands Juristen Blad van 25 februari 1993 aflevering 8, *De Amnestiewet 1989 in Suriname in het kader van de mesenrechten*, Mr. drs. E.K. Marshall.

Verdere procedurele of materiële eisen stelt de Grondwet niet.³⁰ Het ligt aan de wetgever in formele zin om aan die bevoegdheid vorm en inhoud te geven, binnen zijn constitutionele mogelijkheden en begrenzingsen. In artikel 72 onder g Grondwet zijn de onderwerpen aangegeven die, voor zover daarover een regeling wordt getroffen, bij wet dienen te geschieden.³¹

Het Hof vindt daarom steun voor de legitimiteit van amnestieverlening, nu in artikel 72 onder g Grondwet daartoe aan de formele wetgever de bevoegdheid wordt verleend. Echter, het Hof is van oordeel dat zij tevens benadrukt de gespannen verhouding tussen voornoemde bevoegdheid van de wetgever en het bepaalde in artikel 131 lid 3 Grondwet, dat elke inmenging inzake de opsporing en de vervolging en in zaken bij de rechter aanhangig, verbiedt. Amnestieverlening is namelijk bij uitstek een aangelegenheid welke haaks kan staan op het in artikel 131 lid 3 beschermde belang. De Grondwet geeft overigens verder geen verduidelijking hierover met betrekking tot de aan de wetgever gegeven bevoegdheid tot amnestieverlening, de inhoud en reikwijdte en de samenhang met voormelde inmenging. De huidige Grondwet van 1987 heeft geen memorie van toelichting die enig licht kan doen schijnen op deze materie en hoe het Hof beide artikelen in de Grondwet moet interpreteren. Ook de Grondwet van 1975, die een soortgelijke bepaling heeft, geeft geen toelichting op wat daarin wordt bedoeld met “inmenging” en de samenhang met amnestie.

³⁰ van der Pot, C. W. Handboek van het Nederlandse Staatsrecht, uitgever Wolter Kluwer 15^e druk, p.820.

³¹ Artikel 72 GW: “ *Onverminderd hetgeen elders in de Grondwet voor regeling bij wet is voorbehouden, dienen de volgende onderwerpen in ieder geval bij wet te worden vastgesteld a. Verdragen, met inachtneming van het bepaalde bij artikel 104;*

b. de wijziging van de Grondwet;

c. de afkondiging en beëindiging van de oorlogstoestand, de burgerlijke of militaire uitzonderingstoestand;

d. de vaststelling en wijziging van de politiek-administratieve indeling van de Republiek Suriname;

e. het vaststellen van de uitgestrektheid van de grenzen van de territoriale wateren en de rechten van de Republiek Suriname op het aangrenzende continentale plateau en de economische zône;

f. de instelling van een ontwikkelingsorgaan voor de nationale ontwikkeling;

g. het verlenen van amnestie of abolitie”.

Het Hof neemt mee in zijn overweging dat in het algemeen bij het afkondigen van een Amnestiewet geen strijdigheid behoeft te bestaan met artikel 131 lid 3 Grondwet. Zowel artikel 72 onder g als artikel 131 lid 3 Grondwet zijn grondwettelijke bepalingen, aan welke niet een zekere rangorde kan worden toebedeeld. Het Hof zal zich in deze laten leiden door de regels van het internationaal recht. Het Hof is van oordeel dat toepassing van artikel 72 onder g Grondwet tegen het licht moet worden gehouden van de in dezelfde Grondwet geregelde grondrechten en van de internationale verplichtingen van de Staat Suriname tot waarborging en verzekering van mensenrechten, zulks voortvloeiende uit de internationale mensenrechtenverdragen waarbij Suriname partij is, in het bijzonder het IVBPR en het AVR.M.

Eveneens is het van belang mede in ogenschouw te nemen het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht en de artikelen 105 en 106 Grondwet.³² Op de wetgever rust aldus eveneens de taak tot waarborging van vermelde grond- en mensenrechten, nu deze fundamentele rechten onderdeel zijn van onze constitutionele orde, hetgeen eveneens inhoudt dat door de wetgever bij de uitoefening van zijn wetgevende taak in elke stand van de procedure deze rechten steeds voor ogen moeten worden gehouden en moeten worden gewaarborgd. In dit verband wordt eveneens verwezen naar de memorie van toelichting van de Wet Constitutioneel Hof, die ten aanzien van de doelstelling van het Hof het volgende stelt:

*“ ...ter waarborging van de naleving van de Grondwet (voornamelijk van de daarin verankerde grondrechten) - niet alleen ten aanzien van het bestuur, maar ook ten aanzien van de wetgever zelf”.*³³

³² Artikel 105 Grondwet luidt als volgt: *Bepalingen van de in artikel 103 bedoelde overeenkomsten, welke naar de inhoud een*

ieder kunnen binden, hebben verbindende kracht nadat zij zijn bekendgemaakt. En artikel 106 Grondwet luidt als volgt: *Binnen de Republiek Suriname geldende wettelijke voorschriften vinden geen toepassing, wanneer deze toepassing niet verenigbaar zou zijn met een ieder verbindende bepalingen van overeenkomsten, die hetzij voor, hetzij na de totstandkoming van de voorschriften zijn aangegaan.*

³³ MvT Wet Constitutioneel Hof p.16

4) **De gebondenheid aan verdragsbepalingen en de rechtstreekse werking van mensenrechtenverdragen.**

Het bepaalde in de artikelen 26 en 27 van het Verdrag van Wenen, inzake het verdragenrecht³⁴, regelende de gebondenheid van verdragspartijen aan het Verdrag en het verbod dat een partij zich niet mag beroepen op de bepalingen van nationaal recht om het niet ten uitvoer leggen van een Verdrag te rechtvaardigen, alsook het bepaalde in de artikelen 105 en 106 Grondwet, betreffende de verbindende kracht van ieder verbindende bepalingen van Verdragen en de doorwerking van het internationaal recht in het nationaal recht ter zake die ieder verbindende bepalingen, benadrukken de verhouding tussen deze twee rechtssferen. Het voorgaande wordt benadrukt in verband met de voor de onderhavige toetsing van belang zijnde mensenrechtenverdragen, waarbij Suriname partij is, met name het IVBPR en het AVR.M.³⁵ Ook in zaken bij het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (IAHRM) is het, het Hof gebleken dat het internationaal recht boven het nationaal recht voorrang heeft (zie de vonnissen *Moiwana vs. de Staat Suriname*³⁶ alsook *Aloeboetoe vs. de Staat Suriname*³⁷). Het Hof is van oordeel dat lidstaten van het AVR.M gehouden zijn aan hun internationale verplichtingen voortvloeiende uit dit verdrag.

Het Hof neemt verder in zijn overweging mee dat artikel 26 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht uitgaat van de *Pacta Sunt Servanda*-gedachte, wat wil zeggen dat: “*elk in werking getreden Verdrag partijen verbindt en moet dit door hen te goeder trouw ten*

³⁴ Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, Wenen, 23-05-1969. Artikel 26 (*Pacta sunt servanda*): Elk in werking getreden Verdrag verbindt de partijen en moet door hen te goeder trouw ten uitvoer worden gelegd. Artikel 27 (Nationaal recht en naleving van Verdragen): Een partij mag zich niet beroepen op de bepalingen van zijn nationale recht om het niet ten uitvoer leggen van een Verdrag te rechtvaardigen. Deze regel geldt onverminderd het bepaalde in artikel 46 van het voornoemd Verdrag.

³⁵ Suriname heeft het Internationaal Verdrag Burger en Politieke Rechten (International Covenant on Civil and Political Rights) geratificeerd op 28 december 1976 en op 12 november 1987 is het Amerikaans Verdrag Inzake de Rechten van de Mens (Convention on Human Rights) geratificeerd.

³⁶ Case of the *Moiwana Community v. Suriname*, judgment of June 15, 2005

³⁷ Case of *Aloeboetoe et al. v. Suriname*, judgment of September 10, 1993

uitvoer worden gelegd". Suriname heeft het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht op 31 januari 1991 geratificeerd en heeft zich dus gecommitteerd aan de verdragsbepalingen". Artikel 27 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht stelt hierop eveneens: *"Een partij mag zich niet beroepen op de bepalingen van zijn nationale recht om het niet ten uitvoer leggen van een Verdrag te rechtvaardigen"*.

Het voorgaande sluit aan bij de bepaling van artikel 106 Grondwet, regelende de rangorde van het internationaal recht ten opzichte van het nationaal recht ten aanzien van ieder verbindende bepalingen van Verdragen (de voorrangsregel). Artikel 106 Grondwet luidt als volgt: *"Dat binnen de Republiek Suriname geldende wettelijke voorschriften geen toepassing vinden, wanneer deze toepassing niet verenigbaar zou zijn met eenieder verbindende bepalingen van overeenkomsten, die hetzij voor, hetzij na de totstandkoming van de voorschriften zijn aangegaan"*. Dit artikel verduidelijkt de mogelijkheid om bij de rechter een beroep te doen op eenieder verbindende bepaling van internationaal recht, althans als deze als een zelfstandige rechtsnorm kan functioneren, met het argument dat nationale regelgeving de doorwerking hiervan niet goed regelt. Eenieder verbindende bepalingen zijn bepalingen die verbindende kracht hebben jegens burgers, maar staan ook boven de Grondwet en lagere wetgeving. In de doctrine en rechtspraak wordt ook gesproken van rechtstreeks werkend.³⁸

De vraag in hoeverre een verdragsbepaling rechtstreekse werking toekomt in de zin van de artikelen 105 en 106 Grondwet, wordt deze door de HR in het Rookverbod Arrest³⁹ beantwoord door uitleg daarvan aan de hand van de maatstaven van de artikelen 31 - 33 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht van 23 mei 1969.⁴⁰

³⁸ Bovend'Eert, P.P., Broeksteeg, J.L. Bunschoten, D.E. & Hoogens, H. G., 2018. Tekst & Commentaar, Grondwet en Statuut. Vijfde ed. s.l.: Wolters Kluwer. P. 188

³⁹ HR 10 oktober 2014 ECLI:NL:HR:2014:2928 (Staat / Niet-rokersvereniging CAN)

⁴⁰Zie ook: Ars Aequi april 2015: *"Indien uit de tekst en uit de totstandkomingsgeschiedenis niet volgt dat de verdragsbepaling geen rechtstreekse werking krijgt, is haar inhoud beslissend. Zij is een ieder verbindend als zij onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig is om in de nationale rechtsorde zondermeer als objectief recht te worden toegepast"*.

Suriname heeft verschillende Verdragen op het gebied van mensenrechten geratificeerd. Deze Verdragen zijn onder meer het IVBPR en het AVRVM. Daarnaast is Suriname lid van de Organisatie van Amerikaanse Staten. Suriname is aldus gebonden aan de Amerikaanse Declaratie van de Rechten en Plichten van de Mens. Als gevolg van de ratificatie van de Verdragen waarvan bepalingen deel uitmaken, rust de rechtsplicht op de Staat, om voor zover deze bepalingen rechtstreekse werking hebben, die werking te eerbiedigen.⁴¹ Het algemeen uitgangspunt in het Internationaal recht is, dat amnestie in strijd is met de Grondwet van Staten, omdat in de Grondwet de waarborgen zijn vastgelegd voor mensenrechtenschendingen, zoals het recht op leven, het recht op vrijheid en het recht op een eerlijk proces.⁴² Strafbare feiten onder het internationaal recht zoals, marteling, inbreuken op mensenrechten en gedwongen verdwijningen, zijn thans dan ook verboden gesteld in Verdragen.⁴³

Immers houdt het Inter-Amerikaans Hof staten wel verantwoordelijk voor schendingen van mensenrechten, ook al zijn de schendingen vóór de toetreding tot het verdrag gepleegd en blijkt dat deze alsnog voortduren na de toetreding. Staten hebben de verplichting om zaken te onderzoeken, te vervolgen en de daders van mensenrechtenschendingen te berechten.⁴⁴ Het Inter-Amerikaans Hof is tot de zelfde uitspraak gekomen in de zaak *Genie Lacayo ca. Nicaragua*. In deze uitspraak geeft dit Hof aan dat het een internationale verplichting is van de Staat om gelijke juridische bescherming te bieden bij mensenrechtenschendingen alsook de plicht om wettelijke regels uit te vaardigen in relatie tot de verplichting dat de rechten genoemd in de

⁴¹ Hirsch Ballin, Eric Janse de Jonge, Gert-Jan Leenknecht *Uitleg van de Grondwet 2020*, uitgever: *Boomjuridisch Den-Haag*, p 471.

⁴² Human Rights Quarterly p. 862, The Johns Hopkins University Press.

⁴³ The Belfast Guidelines on Amnesty and Accountability, Transitional Justice Institute, university of Ulster 2013, p.11

⁴⁴ Article 43 of the Inter- American court of Human Rights; case of the *Moiwana Community v. Suriname* p.10.

artikelen 2, 8, 24 en 25 AVRМ worden gerespecteerd en nageleefd.⁴⁵ Het Hof is van oordeel dat Suriname als lidstaat gebonden is aan de uitspraken van het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens.

Voorts neemt het Hof mee in zijn overweging dat voor het Inter- Amerikaanse Hof voor de Rechten van de Mens artikel 28 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht niet van toepassing is op de toetsing van de Amnestiewet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende de wijziging van de wet van 19 augustus 1992 (Amnestie 1989 S.B. 1992 no. 68) (de niet terugwerkende kracht van Verdragen).

6.2 De artikelen 131, 8, 10, 14 Grondwet, de artikelen 2 en 14 IVBPR en de artikelen 1, 8, en 25 AVRМ.

6.2.1 Artikel 131 Grondwet

Artikel 131 Grondwet luidt als volgt:

- 1. Er wordt in Suriname recht gesproken in naam van de Republiek.*
- 2. Geen feit is strafbaar dan op grond van een daaraan voorafgaande wettelijke bepaling.*
- 3. Elke inmenging inzake de opsporing en vervolging en in zaken bij de rechter aanhangig, is verboden.*

Artikel 131 lid 1 Grondwet benadrukt de eenheid van de rechtspraak in Suriname en geeft impliciet een waarborging van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht die verantwoordelijk is voor de rechtspraak in Suriname.

Artikel 131 lid 2 Grondwet geeft uitdrukking aan het legaliteitsbeginsel welk ten grondslag ligt aan het Strafrecht, welk beginsel eveneens in gelijke bewoordingen in artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht is neergelegd. Dit beginsel - ook wel genoemd - "*nullum crimen, nulla*

⁴⁵ The Johns Hopkins University Press, Human Rights Quarterly, Vol. 20. No 4 (1998) p. 869.

poena sine legi” verwijst eveneens naar artikel 15 lid 1 IVBPR en artikel 9 AVRМ en verwoordt in het kort, dat alleen de wet bepaalt wat strafbaar is en dat alleen de wet bepaalt welke straffen of maatregelen in welke gevallen kunnen worden opgelegd.

Elke inmenging inzake de opsporing en vervolging en in zaken bij de rechter aanhangig, is verboden.

- 1) Artikel 131 lid 3 Grondwet verwoordt en verankert de onafhankelijke positie die de rechterlijke macht inneemt in het staatsbestel, als uitvloeisel van het rechtsstatelijke beginsel van de scheiding der machten. Met de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht wordt beoogd dat de rechter zich slechts dient te richten naar de wet en geen instructies heeft te ontvangen van enig ander overheidsorgaan.⁴⁶ In het licht van een eerlijke en onpartijdige procesgang bij de rechterlijke macht is die onafhankelijke positie van de rechterlijke macht (rechter) een noodzakelijke voorwaarde.

In dit verband wordt eveneens verwezen naar soortgelijke constitutionele regelingen in artikel 112 van de thans niet meer van toepassing zijnde Staatsregeling van Suriname⁴⁷ en de Grondwet van 1975⁴⁸, waarin de tussenkomst in rechtszaken en elke inmenging in rechtszaken verboden zijn. In tegenstelling tot de Staatsregeling en de Grondwet van 1975, is het verbod op inmenging in artikel 131 lid 3 Grondwet nu niet alleen gericht op rechtszaken of zaken bij de rechter aanhangig, maar ook in zaken de opsporing rakende. Dat het verbod van inmenging in artikel 131 lid 3 Grondwet mede betrekking heeft op de opsporing van strafbare feiten, waarbij het Openbaar Ministerie eveneens wordt gerekend tot de rechterlijke macht.

⁴⁶ T. Koopmans, Compendium van het Staatsrecht: Deventer 1986 pag. 230.

⁴⁷ Artikel 141, Staatsregeling van Suriname (G.B.1955 no. 53)

⁴⁸ Artikel 135 Grondwet van 1975.

- 2) Dit verbod op inmenging in artikel 131 lid 3 Grondwet staat volgens het Hof niet op zichzelf, maar heeft wat de gevolgen betreft, eveneens betrekking op het recht op toegang tot de rechter en het recht op een eerlijke en onpartijdige procesvoering bij de rechter, zoals vervat in artikel 10 Grondwet, artikel 14 IVBPR en de artikelen 8 en 25 AVR.M. Deze grond- en mensenrechten bepalingen hebben evenals artikel 131 lid 3 Grondwet tot doel, het garanderen van een optimale rechtsbescherming van de burgers.
- 3) Volgens het Hof, rechtvaardigt het voorgaande het belang eerst de vraag beantwoord te krijgen, welke betekenis aan “het verbod op inmenging” in artikel 131 lid 3 Grondwet moet worden toegekend en hoe dit verbod op inmenging welke gericht is op zaken bij de rechterlijke macht zich verhoudt tot de bevoegdheden van de andere staatsmachten, namelijk de wetgevende en de uitvoerende macht. Elke inmenging impliceert dan ook elke handeling of nalaten die gericht is op enige beïnvloeding van het rechtsproces. Dit verbod op beïnvloeding is ook niet beperkt tot een bepaalde fase van het rechtsproces of een bepaald type rechtsproces. Het verbod in artikel 131 lid 3 Grondwet beperkt zich niet tot inmenging in zaken die reeds bij de rechter aanhangig zijn, maar heeft – voor zover het betreft strafrechtelijke onderzoeken - ook betrekking op zaken die zich nog in de fase van opsporing bevinden.
- 4) Nu de Grondwet in artikel 131 lid 3 spreekt van “elke inmenging” is de vraag die volgens het Hof eveneens beantwoord dient te worden of elke vorm van beïnvloeding van een rechtsproces onder dit verbod valt. Taalkundig valt zelfs de geringste vorm van beïnvloeding reeds onder dit verbod, ook die

welke mogelijk juist faciliterend is in de waarborging van het in artikel 131 lid 3 Grondwet beschermd belang. Een verboden inmenging is volgens het Hof, een op een rechtsproces gerichte beïnvloeding van het in artikel 131 lid 3 GW beschermde belang waarbij de optimale rechtsbescherming aan de burgers wordt geschonden.

- 5) Bij deze toetsing is het van belang eveneens de vraag te beantwoorden tot wie c.q. tot welke instituties het verbod op inmenging is gericht, in het bijzonder of dit verbod eveneens is gericht tot de wetgever, nu het onderhavige geval betreft een wet in formele zin.

Het Hof is van oordeel dat met de tekstuele bewoording “elke inmenging” reeds impliciet tot uitdrukking wordt gebracht dat geen onderscheid wordt gemaakt met betrekking tot degenen tot wie het verbod is gericht. Elke inmenging is elke beïnvloeding door wie dan ook. Benadrukt dient te worden dat dit verbod, dat een uitdrukking is van de bescherming van de onafhankelijke positie die aan de rechterlijke macht toebedeeld is geworden, zulks als uitvloeisel van het rechtsstatelijk beginsel van de scheiding der machten, waarborg is voor een onpartijdige en eerlijke rechtsprocesvoering, en aldus geen ander doel voor ogen heeft dan de waarborging van een optimale rechtsbescherming voor eenieder. Het voorgaande is een onmisbaar element voor de rechtsstatelijkheid. Voor de waarborging van die rechtsbescherming is het recht van eenieder op (gelijke) toegang tot de rechter, de onpartijdige opstelling van de met rechtspraak belaste rechtsinstituties in rechtsprocessen en een eerlijke procesvoering van fundamenteel belang.

Het voorgaande rechtvaardigt eveneens de bevinding van het Hof, dat het staatsrechtelijk verbod op inmenging in artikel 131 lid 3 Grondwet gericht is tot alle staatsmachten - dus ook tot de wetgever - om te interveniëren, nu ook middels algemene normstelling de procedure c.q. de uitkomst van een rechtsproces kan worden beïnvloed.⁴⁹

6.3 Artikelen 8 en 14 van de Grondwet

1) Artikel 8 Grondwet luidt als volgt:

1. *Allen die zich op het grondgebied van Suriname bevinden hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.*
2. *Niemand mag op grond van zijn geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status gediscrimineerd worden.*

In artikel 8 lid 1 Grondwet wordt tot uitdrukking gebracht het gelijkheidsbeginsel, hetgeen inhoudt dat in gelijke gevallen gelijke bescherming van personen en goederen moet plaatsvinden. In artikel 8 lid 2 Grondwet is een nadere uitwerking gegeven van het in lid 1 neergelegde gelijkheidsbeginsel door het verbod op discriminatie op welke grond dan ook, zoals geboorte, geslacht, ras, taal, godsdienst, afkomst, educatie, politieke overtuiging, economische positie of sociale omstandigheden of enige andere status.

⁴⁹ EHRM 9 december 1994, ECHR serie A no. 301-B Stan Greek Rifenery and Stratis Andreadis v Grrece, par. 49: "The principle of the rule of law and the notion of fair trial enshrined in article 6 preclude any interference by the legislature with the administration of justice designed to influence the judicial determination of the dispute".

Bij de beoordeling van de (on)verenigbaarheid van de inhoud van de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49) (Wijzigingswet) met artikel 8 Grondwet wordt ook betrokken het - eveneens ter bescherming van voornoemd belang - bepaalde in artikel 26 IVBPR luidende:

“All persons are equal before the law and are entitled without any discrimination to the equal protection of the law. In this respect, the law shall prohibit any discrimination and guarantee to all persons equal and effective protection against discrimination on any ground such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.”

Eveneens wordt ten aanzien van het in artikel 8 Grondwet beschermde belang verwezen naar artikel 24 AVRМ luidende:

“All persons are equal before the law. Consequently, they are entitled, without discrimination, to equal protection of the law”.

In General Comment no. 18/37⁵⁰ wordt het volgende benadrukt:

“article 26 (IVBPR) not only entitles all persons to equality before the law as well as equal protection of the law but also prohibits any discrimination under the law and guarantees to all persons equal and effective protection against discrimination on any ground such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status”.

In artikel 8 Grondwet, evenals in de artikelen 26 IVBPR en 24 AVRМ, is dan ook de norm gelegen ten aanzien van de toepassing van wettelijke regelingen, alsmede ten aanzien van de inhoud van die wettelijke regelingen. Het voorgaande houdt in dat de wet voor eenieder gelijk moet worden toegepast en dat de wet aan eenieder gelijke bescherming moet bieden, en aldus dat in de wet geen plaats mag zijn voor een ongerechtvaardigd onderscheid.

⁵⁰ UN Human Rights Committee (HRC), *CCPR General Comment No. 18: Non-discrimination*, 10 November 1989.

De vraag die in het kader van de toetsing aan artikel 8 Grondwet beantwoordt dient te worden is, of de inhoud van de wijziging van de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), enig onderscheid maakt en of voor dat onderscheid een rechtvaardiging gevonden kan worden.

Het onderscheid dat de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68) maakt, is in zoverre aanwezig nu de amnestieverlening alleen van toepassing is op degenen die worden verdacht van misdrijven gepleegd in verband met de gebeurtenissen in december 1982 of die in het tijdvak van 1 april 1980 en 20 augustus 1992:

1. Strafbare feiten hebben begaan en/of daarvoor worden verdacht en/of zijn gedagvaard in het kader van verdediging van de Staat en/of omverwerping van het wettig gezag;
2. Die in het kader van het conflict in het binnenland en/of de gebeurtenissen in december 1982 in de periode van 1 april 1980-20 aug 1992 strafbare feiten hebben begaan;
3. Als verdachten aangemerkt en als zodanig zijn gedagvaard in verband met feiten gepleegd op 7, 8 en of 9 dec. 1982 zoals omschreven in de dagvaarding in verband met de artikelen 347, 348, 349 c.q. artikel 72 lid 2 en artikel 360 e.v. van het wetboek van Strafrecht (misdrijven tegen het leven gericht).

Gelet op het boven gestelde kan er vanuit de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), in zoverre worden afgeleid dat, ten aanzien van overige verdachten van andere misdrijven deze geen gelijke voorziening of aanspraak maken op de amnestieverlening.

2) Artikel 14 Grondwet luidt als volgt:

“Een ieder heeft het recht op leven. Dit recht wordt beschermd door de wet.”

Dit recht op leven is een fundamenteel recht en staat hoog in een mogelijke hiërarchie van grondrechten. Dat fundamentele karakter blijkt ook uit het feit dat het recht op leven een voorwaarde vormt voor het bestaan van de drager van andere grondrechten.⁵¹ Artikel 14 Grondwet geeft in relatie tot de identieke artikelen 6 IVBPR en 6 AVRМ uitdrukking aan de bescherming van het tegen willekeurige ontneming van het recht op leven, maar geeft tegelijkertijd eveneens uitdrukking dat aan de waarde van het leven in het algemeen steeds haar bescherming moet worden gegeven. De tweede volzin van artikel 14 Grondwet benadrukt in dat kader daarom de positieve verplichting van de Staat tot effectieve bescherming van dit recht bij wet. Hoewel deze bescherming een prerogatief is van de wetgever, zal die bescherming zich ook moeten uitstrekken tot voorzieningen die in geval van schending van dat recht voor de nodige correcties zouden moeten zorgen. De voorzieningen in de onderhavige wet dragen daar niet aan bij, nu juist die mogelijkheden worden teniet gedaan.

Het Mensenrechtencomité van het IVBPR (verder te noemen het Mensenrechtencomité) heeft in ‘General Comment’ no. 36 van 30 oktober 2018 (par. 27)⁵² ten aanzien van immuniteiten en amnestieën in het kader van artikel 6 IVBPR (The right to life.../het recht op leven) in relatie tot artikel 14 IVBPR betreffende het recht op toegang tot de rechter en het recht om gehoord te worden en het recht op een eerlijk proces, dan ook het volgende gesteld:

“.. Immunities and amnesties provided to perpetrators of intentional killings and to their superiors, and comparable measures leading to de facto or de jure impunity, are, as a rule,

⁵¹ Mathieu, B., *The Right to life in European constitutional and international case law*, Council of Europe Publishing, April 2006, p.9.

⁵² UN Human Rights Committee (HRC), *General comment no 36 Article 6 (Right to Life)*, 3 September 2019, CCPR/C/GC/3

incompatible with the duty to respect and ensure the right to life, and to provide victims with an effective remedy.....

(...immunititeiten en amnestieën verleend aan daders van moord en doodslag en aan hun superieuren, en vergelijkbare maatregelen die leiden tot feitelijke of juridische straffeloosheid zijn in de regel onverenigbaar met de verplichting om het recht op leven te respecteren en te waarborgen, en om slachtoffers een effectief rechtsmiddel te bieden).

Het Hof acht de wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 2012 no. 49), gelet op haar beoogde doelstelling en de daaraan verbonden rechtsgevolgen, dan ook onverenigbaar met de bescherming van het aan artikel 14 Grondwet ten grondslag liggend belang, nu dat belang door de gegeven voorzieningen van amnestieverlening, wordt teniet gedaan.

6.4 Artikel 10 Grondwet, 2 en 14 IVBPR en 1, 8 en 25 AVR

1) Artikel 10 Grondwet luidt als volgt:

Eenieder heeft bij aantasting van zijn rechten en vrijheden aanspraak op een eerlijke en openbare behandeling van zijn klacht binnen redelijke termijn door een onafhankelijke en onpartijdige rechter.

2) De artikelen 2 en 14 IVBPR luiden als volgt:

Artikel 2 IVBPR

1. Each States Party to the present covenant undertakes to respect and to ensure to all individuals within its territory and subject to its jurisdiction the rights recognized in the present covenant, without distinction of any kind, such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

(vertaling: Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag verbindt zich de in dit Verdrag erkende rechten te eerbiedigen en deze aan een ieder die binnen zijn grondgebied verblijft en aan zijn rechtsmacht is onderworpen te verzekeren, zonder onderscheid

van welke aard ook, zoals ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, welstand, geboorte of enige andere omstandigheid.).

Artikel 14 IVBPR

1. All persons shall be equal before the courts and tribunals. In the determination of any criminal charge against him, or of the rights and obligations in a suit of law, everyone shall be entitled to a fair and public hearing by a competent, independent and impartial tribunal established by law. (vertaling: Allen zijn gelijk voor de rechter en de rechterlijke instantie. Bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolgung, of het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen in een rechtsgeding, heeft een ieder recht op een eerlijke en openbare behandeling door een bevoegde onafhankelijke en onpartijdige bij de wet ingestelde rechterlijke instantie).

3) De artikelen 1, 8 en 25 AVRVM luiden als volgt:

Artikel 1 AVRVM

1. The States Parties to this convention undertake to respect the rights and freedoms recognized herein and to ensure to all person's subject to their jurisdiction the free and full exercise of those rights and freedoms, without any discrimination for reasons of race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, economic status, birth, or any other social condition.

(vertaling: De Staten die partij zijn bij dit Verdrag verbinden zich de hierin erkende rechten en vrijheden te eerbiedigen en een ieder, die onderworpen is aan hun rechtsmacht, het vrije en volledige genot van deze rechten en vrijheden te garanderen, zonder enige discriminatie op grond van ras, huidskleur,

geslacht, taal, religie, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, economische status, geboorte of enige andere maatschappelijke omstandigheid.

Artikel 8 AVRМ:

1. Every person has the right to a hearing, with due guarantees and within a reasonable time, by a competent, independent, and impartial tribunal, previously established by law, in the substantiation of any accusation of a criminal nature made against him or for the determination of his rights and obligations of a civil, labor, fiscal, or any other nature.

(vertaling: Eenieder heeft recht ter staving van de gegrondheid van elke tegen hem ingebrachte beschuldiging van strafrechtelijke aard of ter vaststelling van zijn rechten en verplichtingen van burgerrechtelijke, arbeidsrechtelijke, fiscale of enige andere aard recht op behandeling van zijn zaak, met deugdelijke waarborgen en binnen een redelijk termijn, door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie die eerder bij wet is ingesteld).

Artikel 25 AVRМ

1. Everyone has the rights to simple and prompt recourse, or any other effective recourse, to a competent court or tribunal for the protection against acts that violate his fundamental rights recognized by the constitution or laws of the state concerned or by this convention, even though such violation may have been committed by persons acting in the course of their official duties.

(vertaling: Eenieder heeft recht op eenvoudige en onmiddellijke toegang of elke andere effectieve toegang tot een bevoegd gerecht of rechterlijke instantie ter bescherming tegen daden die zijn door de grondwet of wetten van de betrokken Staat of dit Verdrag erkende fundamentele rechten schenden, ook al is een dergelijke schending begaan door personen handelende in de uitoefening van hun officiële taken)

Het Hof is van oordeel dat de artikelen 10 Grondwet en 14 IVBPR en 8 en 25 AVRМ betrekking hebben op de bescherming van eenieders recht op een eerlijk proces door een onafhankelijke en onpartijdige rechter, en eveneens het recht op toegang tot de rechter bij aantasting van hun rechten en vrijheden regelt. De procesrechtelijke garanties en de beschikbaarheid van rechtsmiddelen zoals gewaarborgd in voornoemde artikelen van de Grondwet, het IVBPR en het AVRМ zijn de fundamentele randvoorwaarden voor de waarborging van een optimale rechtsbescherming van elke burger, die eveneens een fundamenteel element is van de rechtsstaat. In samenhang met deze en overige verdragsbepalingen, leggen de artikelen 1 AVRМ en 2 IVBPR de verplichting aan de verdragsstaten op tot eerbiediging en het garanderen van voornoemde rechten.

De wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 2012 no. 49), die een geïntegreerd onderdeel uitmaakt van de Amnestiewet 1989, is gericht op de beëindiging van elke vorm van strafvordering en de uitvoering van een opgelegde straf ten aanzien van de daarin genoemde strafbare feiten, die zijn gepleegd in de daarin genoemde periode. Het betreft de strafbare feiten specifiek in de artikelen 347, 348, 349 c.q. artikel 72 lid 2 en artikel 360 e.v. van het wetboek van Strafrecht gepleegd op 7, 8 en/of 9 december 1982 (moord, gekwalificeerde doodslag, zware mishandeling, de poging daartoe, en de uitlokking) (misdrijven tegen het leven gericht).

Het voorgaande houdt in dat het recht op rechtsbescherming van de slachtoffers en nabestaanden, alsmede de verdachten van voornoemde misdrijven, wordt aangetast, nu zij vanwege de werking van de (wijziging) van de Amnestiewet 1989, zoals verwoord in artikel 3 van voornoemde wet, geen effectief rechtsmiddel meer kunnen aanwenden, althans worden weerhouden daarvan gebruik te kunnen maken. Eveneens heeft de Staat zijn internationale verplichting tot het

garanderen van het vrije en volledige genot van deze rechten en vrijheden niet verwezenlijkt, nu hij juist de uitoefening van deze rechten door binnen zijn rechtsmacht vallende burgers middels eigen wetgeving heeft beknot.

6.5 Jurisprudentie Mensenrechtencomité van het IVBPR (Mensenrechtencomité), de Inter-Amerikaanse Commissie voor de rechten van de mens (IACHR) en het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (IAHRM) m.b.t. amnestieverleningen in de Amerika's.

Zowel het Mensenrechtencomité, de Inter-Amerikaanse Commissie voor de rechten van de mens (verder te noemen IACHR), als het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens (verder te noemen het IAHRM) hebben zich in duidelijke bewoordingen over amnestieverlening, en in dat kader de toepassing van de artikelen 14 IVBPR en 8 en 25 AVRМ, in relatie tot de artikelen 2 en 6 IVBPR en 1 en 4 AVRМ uitgelaten.

Het IVBPR en het AVRМ vormen, mede gelet op het bepaalde in de artikelen 105 en 106 Grondwet, onderdeel van de Surinaamse constitutionele rechtsorde, en zullen gelet daarop de gedane uitspraken door het IAHRM, alsmede de door de IACHR en het Mensenrechtencomité ingenomen standpunten, in soortgelijke gevallen als het onderhavige, mede als leidraad dienen voor het Hof.

Het Hof neemt het volgende mee in overweging.

- 1) General Comment no. 36 van 30 oktober 2018⁵³ van het Mensenrechtencomité heeft ten aanzien van artikel 14 IVBPR betreffende het recht op toegang tot de rechter en het recht om gehoord te worden en het recht op een eerlijk proces, in relatie tot het recht op leven (artikel 6 IVBPR) opgemerkt dat:

“.. Immunities and amnesties provided to perpetrators of intentional killings and to their superiors, and comparable measures leading to de facto or de jure impunity, are, as a rule, incompatible with the duty to respect and ensure the right to life, and to provide victims with an effective remedy.....

(...immunititeiten en amnestieën verleend aan daders van moord en doodslag en aan hun superieuren, en vergelijkbare maatregelen die leiden tot feitelijke of juridische straffeloosheid in de regel onverenigbaar met de verplichting om het recht op leven te respecteren en te waarborgen, en om slachtoffers een effectief rechtsmiddel te bieden).

In dit kader is eveneens van belang de General Comment no. 31 (80) van 29 maart 2004⁵⁴ in verband met artikel 2 IVBPR waarin het Mensenrechtencomité heeft gesteld dat:

“Accordingly, where public officials or State agents have committed violations of the Covenant rights referred to in this paragraph, the States Parties concerned may not relieve perpetrators from personal responsibility, as has occurred with certain amnesties and prior legal immunities and indemnities”.

⁵³ UN Human Rights Committee (HRC), *General comment no. 36, Article 6 (Right to Life)*, 3 September 2019, CCPR/C/GC/3

⁵⁴ UN Human Rights Committee (HRC), *General comment no. 31 [80], The nature of the general legal obligation imposed on States Parties to the Covenant*, 26 May 2004, CCPR/C/21/Rev.1/Add.13

Verder is in dit kader ook van belang de General Comment 20 van 10 maart 1992⁵⁵

“Amnesties are generally incompatible with the duty of States to investigate such acts; to guarantee freedom from such acts within their jurisdiction; and to ensure that they do not occur in the future. States may not deprive individuals of the right to an effective remedy, including compensation and such full rehabilitation as may be possible”.

Het Mensenrechtencomité van het IVBPR onderschrijft eveneens de door het IAHRM ingenomen standpunten en gedane uitspraken met betrekking tot amnestiewetten. In General Comment no. 36⁵⁶ is door het Mensenrechtencomité verwezen naar de uitspraken gedaan door het IAHRM waarin door het IAHRM is geoordeeld omtrent amnestiewetten, in het bijzonder is verwezen naar de uitspraak van het IAHRM in de zaak Barrios Altos v. Peru⁵⁷ ten aanzien van de Barrios-Altos gebeurtenis in Peru en de daarop gevolgde amnestieverlening ten aanzien van de daders.

Het voorgaande benadrukt het standpunt van het Mensenrechtencomité van de strijdigheid van amnestieverlening met betrekking tot het recht op toegang tot de rechter en het recht op een eerlijk proces, ook van de slachtoffers en nabestaanden, zoals gewaarborgd in artikel 14 IVBPR, alsmede met de verplichtingen van de Staat tot waarborging van genoemde rechten, nu amnestieverlening de uitoefening van deze rechten illusoir maakt.

⁵⁵ UN Human Rights Committee (HRC), CCPR General Comment No. 20: Article 7 (Prohibition of Torture, or Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment), 10 March 1992.

⁵⁶ UN Human Rights Committee (HRC), *General comment no. 36, Article 6 (Right to Life)*, 3 September 2019, CCPR/C/GC/35.

⁵⁷ Barrios Altos Case (Chumbipuma Aguirre et al v. Peru) Judgement of 14 March 2001; Series C No. 75 [2001] IACHR 5.

- 2) In de zaak *Mendoza v. Uruguay*⁵⁸ van 2 oktober 1992 heeft de Inter-Amerikaanse Commissie voor de rechten van de mens (IACHR) ten aanzien van een door slachtoffers en nabestaanden aan de IACHR ingesteld verzoek de strijdigheid van de Uruguayaanse amnestiewet met het recht op een eerlijk proces zoals vervat in artikel 8 lid 1 AVRVM geconcludeerd, nu voornoemde amnestiewet tot gevolg heeft

“..to deny the victims or his rightful claimant the opportunity to participate in the criminal proceedings, which is the appropriate means to investigate the commission of the crimes denounced, determine criminal liability and impose punishment on those responsible, their accomplices and accessories after the fact (..het verhinderen van slachtoffers of zijn rechtsopvolgers de uitoefening van het recht om deel te nemen aan het strafproces)”.

De IACHR heeft in de zaak *Parada v. El Salvador*⁵⁹ van 16 april 1999 ten aanzien van door slachtoffers ingesteld verzoek eveneens geconcludeerd dat

“...in approving and enforcing the general amnesty law, the Salvadorian State violated the right to judicial guarantees enshrined in article 8(1) of the convention, to the detriment of the surviving victims....

(...door de algemene amnestiewet te bekrachtigen heeft de Salvadoraanse Staat in strijd gehandeld met het recht op een eerlijk proces zoals gewaarborgd in artikel 8 lid 1 van het Verdrag, ten nadele van de overlevende slachtoffers...”).

⁵⁸ *Mendoza et. al. v. Uruguay*, Cases 10.029, 10.036, 10.145, 10.305, 10.372, 10.373, 10.374 and 10.375, Report No. 29/92, Inter-Am. C.H.R., OEA/Ser. L/V/II.83 Doc. 14 at 154 (1993).

⁵⁹ REPORT N° 1/99.CASE 10.480-LUCIO PARADA CEA, HÉCTOR JOAQUÍN MIRANDA MARROQUÍN, FAUSTO GARCÍA FUNES, ANDRÉS HERNÁNDEZ CARPIO, JOSE CATALINO MELÉNDEZ AND CARLOS ANTONIO MARTÍNEZ, EL SALVADOR -January 27, 1999.

De IACHR heeft ten aanzien van artikel 25 AVRМ in de zaak Carmelo S. E. v. Chili van 19 november 1999⁶⁰ aangegeven dat:

“het nalaten van de vervolging van ernstige strafbare feiten een schending inhouden van het recht van slachtoffers en nabestaanden op een effectief rechtsmiddel”.

3) Het IAHRM heeft met betrekking tot artikel 1 (de staatsverplichting tot het eerbiedigen en garanderen van de rechten en vrijheden in het Verdrag) en de artikelen 8 en 25 AVRМ duidelijke standpunten ingenomen:

- In de zaak Velásquez-Rodríguez v. Honduras⁶¹ heeft het IAHRM ten aanzien van artikel 1 AVRМ gesteld dat:

“...de uitoefening van Staatsmacht (d.i. wetgeving, bestuur en rechtspraak) onderhevig is aan beperkingen aan mensenrechten, vanwege haar intrinsieke eigenschappen van de menselijke waardigheid” en *“...dat Staten verplicht zijn het vrije en volledige genot van rechten en vrijheden, zoals bedoeld in vermeld Verdrag te garanderen, wat volgens het IAHRM inhoudt dat Staten strafbare feiten moeten voorkomen, onderzoeken en elke schending van rechten erkend door vermeld Verdrag moeten bestraffen en indien mogelijk moeten proberen deze schending van rechten te herstellen door onder meer compensatie te geven voor schade geleden ten gevolge van de schending”*.⁶²

Verder is in dezelfde zaak bepaald:

“according to article 1(1) any exercise of public power that violates the rights recognized by the convention is illegal.

⁶⁰ Soria Espinoza v. Chile, Case 11.725, Inter-Am. C.H.R., Report No. 19/03, OEA/Ser.L/V/II.118, doc. 5 rev. 2 (2003).

⁶¹ *Velásquez Rodríguez Case*, Inter-American Court of Human Rights (IACrTHR), 10 September 1996, no. 4 par. 165

⁶² *Velásquez Rodríguez Case*, Inter-American Court of Human Rights (IACrTHR), 10 September 1996, no. 4 par. 166.

*Whatever a State organ, official or public entity violates one of those rights, this constitutes a failure of the duty to respect the rights and freedom set forth in the convention”.*⁶³

(.). In de zaak *Barrios Altos v. Peru* van 14 maart 2001 en eveneens in de zaak *Almonacid Arellano et al. v. Chile*⁶⁴ van 26 september 2006 heeft het IAHRM met betrekking tot de artikelen 8 lid 1 en 25 in relatie tot de artikelen 1 leden 1 en 2 (algemene verplichtingen van verdragsstaten) van het AVRMM overwogen dat:

*“ ... it should be emphasized that, in the light of the general obligations established in Articles 1(1) and 2 of the American Convention, the States Parties are obliged to take all measures to ensure that no one is deprived of judicial protection and the exercise of the right to a simple and effective recourse, in the terms of Articles 8 and 25 of the Convention. Consequently, States Parties to the Convention which adopt laws that have the opposite effect, such as self-amnesty laws, violate Articles 8 and 25 in relation to Articles 1(1) and 2 of the Convention. Self-amnesty laws lead to the defenselessness of victims and perpetuate impunity; therefore, they are manifestly incompatible with the aims and spirit of the Convention. This type of law precludes the identification of the individuals who are responsible for human rights violations, because it obstructs the investigation and access to justice and prevents the victims and their next of kin from knowing the truth and receiving the corresponding reparation...”.*⁶⁵

⁶³ *Velásquez Rodríguez Case*, Inter-American Court of Human Rights (IACrHR), 10 September 1996, no. 4 par.169.

⁶⁴ Inter-American Court of Human Rights Case of *Almonacid-Arellano et al v. Chile* Judgment of September 26, 2006 (Preliminary Objections, Merits, Reparations and Costs)

⁶⁵ *Velásquez Rodríguez Case*, Inter-American Court of Human Rights (IACrHR), 10 September 1996, no. 4 par. 169.

Voorts is in de zaak Barrios-Altos als volgt beslist:

“... that all amnesty provisions on prescription and the establishment of measures designed to eliminate responsibility are inadmissible, because they are intended to prevent the investigation and punishment of those responsible for serious human rights violations such as torture, extrajudicial, summary or arbitrary execution and forced disappearance, all of them prohibited because they violate non-derogable rights recognized by international human rights law” en

“... that the amnesty laws adopted by Peru prevented the victims’ next of kin and the surviving victims in this case from being heard by a judge, as established in article 8(1) of the Convention; they violated the right to judicial protection embodied in Article 25 of the Convention; they prevented the investigation, capture, prosecution and conviction of those responsible for the events that occurred in Barrios Altos, thus failing to comply with Article 1(1) of the Convention, and they obstructed clarification of the facts of this case. Finally, the adoption of self-amnesty laws that are incompatible with the Convention meant that Peru failed to comply with the obligation to adapt internal legislation that is embodied in Article 2 of the Convention...”⁶⁶

Het Hof is van oordeel dat in de voorliggende gevallen het IAHRM meerdere malen heeft geoordeeld dat amnestie verleend aan de daders van de misdrijven in strijd is met het recht van de nabestaanden van slachtoffers om door een rechter te worden gehoord (artikel 8 AVRМ) en in strijd is met hun recht op rechtsbescherming (artikel 25 AVRМ). Verdragsstaten moeten de uitoefening van die rechten verzekeren (artikelen 1 en 2 AVRМ) en die verzekering kan niet gegeven worden als juist amnestie wordt verleend aan de plegers van misdrijven. Het

⁶⁶ Barrios Altos Case (Chumbipuma Aguirre et al v. Peru) Judgement of 14 March 2001; Series C No. 75 [2001] IACHR 5.par. 41 en 42.

IAHRM acht amnestiewetten eveneens duidelijk onverenigbaar (*'manifestly incompatible'*) met de doelen en de geest van het Inter-Amerikaans mensenrechtenverdrag. In het licht van de algemene verplichtingen die volgen uit de artikel 1 leden 1 en 2 AVRVM, zijn de verdragspartijen verplicht alle maatregelen te nemen om te garanderen dat niemand het recht op een eerlijk proces wordt ontzegd of ervan wordt weerhouden gebruik te maken van zijn recht op een effectief rechtsmiddel, zoals bedoeld in de artikelen 8 en 25 AVRVM. Het voorgaande houdt in dat verdragspartijen die wetten aannemen die strijdig zijn met hun verdragsverplichtingen, zoals zelf amnestiewetten, in strijd handelen met de artikelen 8 en 25 juncto artikel 1 leden 1 en 2 AVRVM. Zelf amnestiewetten leiden tot machteloosheid bij slachtoffers en bestendigen straffeloosheid.

Het Hof verwijst eveneens naar een formeel-procedureel soortgelijk geval (wet) in een door het Europees Hof uitgesproken zaak van Stan-Greek Refinery⁶⁷ (EHRM 9 december 1990), waarin het Europees Hof mede gelet op het moment waarop de wet tot stand kwam (rechterlijke processen waren nog gaande) de wet in strijd achtte met het rechtsstatelijk beginsel van de scheiding der machten en het recht op een eerlijk proces:

“ ... the principle of the rule of law and the notion of fair trial enshrined in article 6 (EVRM) preclude any interference by the legislature with the administration of justice designed to influence the judicial determination of the dispute.”

(4). Het Hof is ten slotte van oordeel dat voornoemde strijdigheid met de Grondwet en mensenrechtenverdragen alleen dan gerechtvaardigd is, indien aan de wijziging van de Amnestiewet 1989 een dringend algemeen belang ten grondslag zou hebben gelegen. Dat dit dringend algemeen belang door het Hof niet aanwezig wordt geacht, nu niet uit de wetstekst alsook de memorie van toelichting en de door de wetgever uitgevoerde belangenafweging, van een dringend algemeen belang blijkt.

⁶⁷ Metaxas, T., & Tsavdaridou, M. (2017). Environmental Policy and CSR in Petroleum Refining Companies in Greece: Content and Global Reporting Initiative (GRI) Analysis. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 19(3), 1-29. doi:10.2307/90013610.

In de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68), is de instelling van de Waarheids- en Verzoeningscommissie opgenomen die onmiddellijk na de afkondiging bij wet zou worden ingesteld. Deze commissie zou de belangen van zowel slachtoffers en nabestaanden als die van de mogelijke verdachten van misdrijven genoemd in voormelde wet kunnen waarborgen.

Het Hof komt echter tot het oordeel dat na de inwerkingtreding van de Wijzigingswet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49) de waarheidscommissie nooit bij wet is ingesteld en dus kan niet worden nagegaan of de belangen van de slachtoffers, nabestaanden en die van de mogelijke verdachten van vermelde misdrijven zouden zijn gewaarborgd met deze wetwijziging.

Door voormelde Wijzigingswet heeft de wetgever getracht te bereiken dat het ‘*low intensity*’-conflict in de samenleving wordt opgelost.⁶⁸ De in artikel 1 lid 1 sub g van Wijzigingswet inzake de feiten gepleegd op 7, 8, en 9 december 1982 (art. 347, 348, 349 c.q. art. 72 lid 2 en art. 360 e.v. wetboek van Strafrecht) dienen volgens de argumentatie en ingenomen standpunten in de amnestiezaken van het IVBPR Mensenrechtencomité, de Inter- Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens, als het Inter- Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens niet in aanmerking te komen voor amnestieverlening. Het is vaste rechtspraak van het Inter-Amerikaans Hof voor de Rechten van de Mens, dat indien amnesties in strijd zijn met het AVRMM, deze amnesties nietig worden verklaard.⁶⁹ Suriname heeft de jurisdictie van voornoemd Hof erkend op 12 november 1987 en is gehouden aan haar uitspraken.

⁶⁸ MvT Amnestiewet 2012 p. 7

⁶⁹ The Belfast Guidelines on Amnesty and Accountability, Transitional Justice Institute, university of Ulster 2013, p. 62-63.

7. BESLISSING CONSTITUTIONEEL HOF

Het Constitutioneel Hof is van oordeel:

Gelet op de toetsing van de Wet van 5 april 2012 (S.B. 2012 no. 49), houdende wijziging van de Amnestiewet 1989 (S.B. 1992 no. 68):

- dat vermelde wet in strijd is met de artikelen 8, 10,14 en 131 lid 3 van de Grondwet van de Republiek Suriname;
- dat vermelde wet in strijd is met de artikelen 2 en 14 van het IVBPR;
- dat vermelde wet in strijd is met de artikelen 1, 8, 25 van het AVR.M.

Van deze beslissing afschrift te zenden aan verzoekers, de Ministers die belast zijn met justitiële aangelegenheden en met de zorg voor de publicatie in het Staatsblad van de Republiek Suriname, de President van het Hof van Justitie, alsmede aan de voorzitter van De Nationale Assemblee.

Het Constitutioneel Hof:

De Voorzitter, Mr. Gloria B. Y. Stirling

de leden:

Mr. R. Djokarto

Mr. dr. A. Ramautar

Mr. dr. M. Manohar

Aldus geweest in het openbaar uitgesproken door Mr. Gloria B.Y. Stirling, voorzitter van het Constitutioneel Hof, d.d. 22 juli 2021 te Paramaribo, in tegenwoordigheid van de plaatsvervangend Secretaris, Mr. Moira J-A. R. Breidel

**De Voorzitter van het Constitutioneel Hof van de Republiek
Suriname,**

w.g. Mr. Gloria B.Y. Stirling

Voor eensluidend afschrift,

**De Plv. Secretaris van het Constitutioneel Hof van de Republiek
Suriname,**

w.g. Mr. Moira J-A. R. Breidel